

УДК 343.9

doi: <https://doi.org/10.33270/01191112.61>

Лісова Н. В. – кандидат юридичних наук, доцент, начальник відділу організації та координації наукової роботи управління організаційно-аналітичного забезпечення та контролю Національної академії прокуратури України, м. Київ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4410-6662>

Проблемні аспекти злочинності неповнолітніх

Мета статті – проаналізувати рівень, структуру й динаміку злочинів, що вчиняють неповнолітні, а також призначення покарання та звільнення особи від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування за результатами даних судової статистики за 2017–2018 роки. **Методологія.** Методологічний інструментарій обрано з урахуванням поставленої мети, специфіки об'єкта та предмета дослідження. Використано такі методи пізнання: метод системного аналізу правових норм – для порівняння норм звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування; систематизації різновидів звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування; статистичний – для аналізу судової статистики та іншої статистичної інформації з метою обґрунтування певних висновків. **Наукова новизна** полягає в удосконаленні підходів до визначення рівня, структури й динаміки злочинів, що вчиняють неповнолітні, а також загальних тенденцій призначення покарання та звільнення неповнолітніх осіб від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування. **Висновки.** За підсумками здійсненого аналізу судової статистики за 2017–2018 роки з'ясовано, що в Україні під час здійснення правосуддя стосовно неповнолітніх враховують рекомендації, визначені міжнародно-правовими актами щодо надання переваги таким санкціям і заходам, які можуть мати виховний вплив, а також сприяти відшкодуванню збитків, завданих правопорушенням, що вчинила неповнолітня особа.

Ключові слова: злочинність; неповнолітній; покарання; звільнення; кримінальна відповідальність; динаміка злочинів; профілактика злочинності.

Вступ

Злочинність неповнолітніх в Україні слід розглядати як явище, що є частиною загальної злочинності в суспільстві, оскільки відбувається в однакових умовах і під впливом тих самих факторів, що й загальна злочинність.

Водночас злочинність неповнолітніх має певні особливості, які полягають у рівні, структурі, динаміці, детермінації та мотивації цієї категорії злочинців, що зумовлено специфікою їхньої поведінки, правовим статусом у суспільстві, а отже, особливостями призначення та відбування покарань за вчинені злочини.

В Україні спостерігається тенденція до мінімізації застосування до неповнолітніх кримінальної відповідальності з реальним відбуванням призначеного судом покарання. Згідно з даними судової статистики, упродовж 2013–2015 років у близько 68 % випадків засудження осіб, які вчинили злочин у неповнолітньому віці, застосовували звільнення їх від покарання, з яких у понад 87 % випадків – з випробуванням. Така сама тенденція збереглася й у 2017–2018 роках. Зокрема, упродовж 2017–2018 років у 65 % випадків засудження осіб, які вчинили злочин у неповнолітньому віці, застосовували звільнення їх від покарання, з яких у понад 50 % випадків – з випробуванням.

Питанням злочинності неповнолітніх, призначення та звільнення від покарання присвячено низку наукових доробків, серед яких слід виокремити праці Ю. В. Бауліна, В. М. Бурдіна, Є. М. Вечерова, В. В. Голіни, Т. О. Гончара, О. П. Гороха, О. В. Дашенка, О. М. Джужі, О. О. Дудорова, О. М. Костенка, А. А. Музики,

В. І. Осадчого, Є. О. Письменського, А. В. Савченка, О. О. Северина, Ю. М. Ткачевського, В. І. Тютюгіна, В. М. Трубникова, Г. О. Усатого, Є. В. Фесенка, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка, В. В. Чернея, В. І. Шакуна, С. Д. Шапченка, О. О. Ямкова, С. С. Яценко та ін.

Питання злочинності неповнолітніх останніми роками вивчали як вітчизняні (Kalman et al., 2010; Popov et al., 2014; Shakun, 2018), так й іноземні вчені (Astishina, Markelova, & Obgolds, 2013; Buharov, 2018; Plisko, 2018; Ovsiannikov, 2018; Sergeeva, 2018; Spesivov, 2014).

Водночас питання звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування потребують подальшого дослідження та напрацювання пропозицій щодо створення ефективної системи заходів кримінально-правового характеру стосовно неповнолітніх злочинців.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – проаналізувати рівень, структуру й динаміку злочинів, що вчиняють неповнолітні, а також визначити тенденції призначення покарання та звільнення особи від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування.

Для досягнення цієї мети було сформульовано такі завдання:

– на підставі аналізу даних судової статистики за 2017–2018 роки проаналізувати рівень, структуру та динаміку злочинів, що вчиняли неповнолітні впродовж 2017–2018 років, окреслити наявні закономірності;

– окреслити тенденції щодо призначення покарання неповнолітнім особам і підстави звільнення від покарання та його відбування.

Виклад основного матеріалу

Згідно зі статистичними даними, порівняно з 2017 роком ("Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii", 2017), 2018 року майже на третину зменшилася кількість кримінальних правопорушень, учинених неповнолітніми або за їх участю

(з 3088 до 2798) ("Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii", 2018).

Розглядаючи злочинність неповнолітніх за ступенем тяжкості вчинених ними або за їх участю злочинів, зауважимо, що кількість особливо тяжких злочинів зменшилася майже вдвічі (з 48 до 17). Порівняно з 2017 роком, суттєво зменшилася й кількість випадків учинення неповнолітніми тяжких злочинів: 2017 року – 1564 (50 %); 2018 року – 1331 (47 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Дані про злочинність неповнолітніх за ступенем тяжкості вчинених злочинів (2017–2018 роки)

За ступенем тяжкості злочину	2017		2018	
	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %
особливо тяжкі злочини	48	1,5	17	0,6
тяжкі злочини	1564	50	1331	47

Структуру й динаміку злочинності неповнолітніх за окремими групами складів злочинів 2018 року, порівняно з 2017 роком, відображено в табл. 2:

Таблиця 2

Відомості про неповнолітніх засуджених (2017–2018 роки)

Злочини за КК України	Кількість за роками	
	2017	2018
Умисне вбивство (ст. 115)	14	9
Зокрема умисне вбивство за обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115)	10	6
Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116)	1	1
Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121)	29	27
Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122)	27	23
Зґвалтування (ст. 152)	5	1
зокрема зґвалтування, вчинене за обтяжуючих обставин (ч. 3, 4 ст. 152)	3	1
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ (ст. 185–198) (загалом)	2453	2269
крадіжки (ст. 185)	1927	1876
грабіж (ст. 186)	356	290
розбій (ст. 187)	85	40
незаконне заволодіння транспортними засобами (ст. 289)	253	173
хуліганство (ст. 296)	55	48
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ (ст. 305–320)	94	90
Інші злочини	157	157
Загалом	3088	2798
Тяжкі злочини	1564	1331
Особливо тяжкі злочини	48	17

Таким чином, слід констатувати суттєве зниження рівня злочинності неповнолітніх загалом і за окремими видами злочинів.

Однак 2018 року, а також упродовж попередніх років залишаються найпоширенішими п'ять видів злочинів неповнолітніх, а саме:

1) злочини проти власності – 81 % (2018), 80 % (2017);

2) незаконне заволодіння транспортними засобами – 6,1 % (2018), 8,2 % (2017);

3) злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів – 3,2 % (2018), 3 % (2017);

4) злочини проти життя та здоров'я особи – 2,4 % (2018), 2,8 % (2017);

5) хуліганство – 1,7 % (2018), 1,7 % (2017).

Розглянемо їх динаміку. Серед злочинів проти власності найбільшу кількість становлять крадіжки (ст. 185 КК України) – близько 80 % (2017 року – 1927 крадіжок, або 79 %; 2018 року – 1875 крадіжок, або 83 %).

Найпоширенішим злочином проти безпеки руху й експлуатації транспорту, що вчинені неповнолітніми або з їх участю, є незаконне заволодіння транспортними засобами (ст. 289 КК України). Так, 2017 року за вчинення цього злочину було засуджено 173 особи (6,1 %); 2018 року – 253 особи (8,1 %).

Також поширеними є злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305–320 КК України). Так, у загальній структурі злочинів, учинених неповнолітніми або за їх участю, за злочини цієї категорії 2017 року було засуджено 94 особи, що становить 3 %, 2018 року – 90 осіб, що становить 3,2 %.

Майже половину злочинів проти життя та здоров'я становить заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК України): 2017 року – 33 %; 2018 року – 40 %.

Частка умисних вбивств (ст. 115 КК України) 2017 року становить 26 %, або 24 випадки; 2018 року – 22 %, або 15 випадків.

Серед злочинів проти громадського порядку та моральності найбільшу кількість неповнолітніх осіб засуджено за вчинення хуліганства: 2017 року – 55 осіб; 2018 року – 48 осіб (близько 1,7 %).

Слід зауважити, що близько 71 % неповнолітніх осіб учиняють злочини у віці від 16-ти до 18 років і лише 30 % – від 14-ти до 16 років. Крім того, неповнолітнім старшої вікової групи притаманно вчиняти більш тяжкі суспільно небезпечні діяння, ніж особам віком 14–16 років (Porov et al., p. 128). Порівняно з неповнолітніми злочинцями чоловічої статі, частка неповнолітніх дівчат, що вчиняють злочини, становить 10 %.

Серед неповнолітніх, що вчиняють суспільно небезпечні діяння, часто трапляються такі, яких

виховують у неповних або неблагополучних родин, утікають з дому. За даними судової статистики, вихованці з неповної сім'ї, дитячих будинків, шкіл-інтернатів загалом становлять майже 50 % загальної кількості неповнолітніх злочинців.

За рівнем освіти серед злочинців переважають неповнолітні з базовою загальною середньою освітою (2017 року – 47 %; 2018 року – 49 %). Частка осіб з повною загальною середньою освітою на момент учинення злочину становить 22 %; з початковою загальною освітою – 13 %; з професійно-технічною – 3 %; без освіти – 1,6 %. Загалом лише десята частина неповнолітніх злочинців на момент учинення злочину мала таку, що відповідає віку, освіту.

Більшість неповнолітніх (37 %) учиняє злочини групою, з них: 15 % – виключно разом з неповнолітніми, а 18 % – за участю дорослих осіб; 5 %, за даними судової статистики, учиняють злочини в стані алкогольного сп'яніння. Здебільшого це тяжкі й особливо тяжкі злочини проти власності, проти життя та здоров'я особи.

Алкоголізм і наркоманія переважають серед причин злочинності. У разі втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність пияцтво є головною причиною вчинення цього злочину, рідше – умовою, що сприяє його вчиненню. Неповнолітнього, який уживає наркотики чи алкоголь, легше та простіше втягнути в злочинну діяльність. Тому гостро постає необхідність реформування системи протидії протиправній поведінці неповнолітніх, зокрема посилення профілактичної ролі спеціально вповноважених органів і служб.

Одним з найважливіших етапів протидії злочинності неповнолітніх є її рання профілактика. Подальші етапи – безпосередня профілактика, профілактика на час передзлочинної поведінки та профілактика рецидиву, що мають на меті:

1) оздоровити середовище й надати допомогу неповнолітнім, які опинилися в несприятливих умовах життя і виховання, щоб перешкодити негативному впливу їх на поведінку (етап ранньої профілактики);

2) не допустити, щоб неповнолітні стали на злочинний шлях, і забезпечити виправлення осіб зі значним ступенем дезадаптації, які вчиняють правопорушення незлочинного характеру (етап безпосередньої профілактики);

3) створити умови для виправлення осіб, які систематично вчиняють правопорушення, що свідчить про ймовірність учинення злочину в найближчому майбутньому (етап профілактики передзлочинної поведінки);

4) попередити рецидив серед підлітків, які раніше вчиняли злочини (профілактика рецидиву).

Отже, протидія злочинності неповнолітніх – це сукупність різноманітних видів діяльності й заходів у державі, які спрямовані на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення

негативних явищ і процесів, що спричиняють злочинність неповнолітніх або сприяють їй, а також недопущення вчинення ними злочинів на різних стадіях злочинної поведінки (Kalman et al., 2010, p. 218).

Водночас неповнолітні особи, які вже вчинили злочин, підлягають засудженню та призначенню покарання чи звільнення від нього за наявних законних підстав.

Відповідно до п. 10 Зауважень загального порядку № 10 (2007) Комітету ООН з прав дитини «Права дітей у системі юстиції щодо дітей», у всіх рішеннях, які ухвалюють у контексті здійснення юстиції щодо дітей, головним завданням має бути якнайкраще забезпечення інтересів дитини. Це означає, наприклад, що традиційні завдання кримінального правосуддя, такі як покарання, повинні поступатися місцем реабілітаційним і відновним цілям правосуддя у справах дітей-правопорушників.

Згідно з п. 23.2 Рекомендацій CM/Rec (2008)11 Комітету міністрів Ради Європи, держа-

вам-членам «Про Європейські правила стосовно неповнолітніх правопорушників, щодо яких застосовуються санкції або заходи», перевагу слід надавати таким санкціям і заходам, які можуть мати виховний вплив, а також сприяти відшкодуванню збитків, завданих правопорушенням, яке вчинила неповнолітня особа.

Зауважимо, що мета покарання за злочин, учинений неповнолітнім, суттєво відрізняється від загального правила, передбаченого ст. 50 КК України. У цьому разі головною метою покарання є реабілітація (виправлення) неповнолітнього як реалізація принципу найкращого дотримання інтересів дитини.

Кримінальний кодекс України встановлює значну кількість підстав для звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності або покарання, причому такі підстави можуть мати як загальний характер (тобто їх застосовують до громадян будь-якого віку), так і спеціальний – передбачені для застосування виключно щодо неповнолітніх (табл. 3, 4).

Таблиця 3

Підстави звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності (за КК України)

№ з/п	Підстава	Стаття КК України
1.	У зв'язку з дійовим каяттям	ст. 45
2.	У зв'язку з примиренням винного з потерпілим	ст. 46
3.	У зв'язку з передачею особи на поруки	ст. 47
4.	У зв'язку зі зміною обстановки	ст. 48
5.	У зв'язку із закінченням строків давності	ст. 49, 106
6.	У зв'язку із застосуванням примусових заходів виховного характеру	ч. 1 ст. 97

Таблиця 4

Підстави звільнення неповнолітніх від відбування покарання (за КК України)

№ з/п	Підстава	Стаття КК України
1.	З випробуванням – вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років	ст. 79
2.	З випробуванням	ст. 104, 75–78
3.	У зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку	ст. 106, 80
4.	На підставі закону України про амністію	ст. 85, 86

Крім загальних видів можливого звільнення від кримінальної відповідальності, закон передбачає за наявності певних підстав спеціальні види обов'язкового звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення деяких злочинів, які зазначено в Особливій частині КК України, наприклад: ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 2 ст. 255, ч. 3 ст. 258³, ч. 3 ст. 263, ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 5 ст. 354.

Підстави, передбачені в ст. 45–49 КК України, за правовими наслідками є більш вигідними для забезпечення інтересів неповнолітніх осіб.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 91 КПК України, обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання, належать до таких, які підлягають доказуванню в

кримінальному провадженні. Доказування полягає в збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Вирішуючи питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності, у кримінальному провадженні мають бути застосовані саме підстави, передбачені ст. 45–49 КК України.

Кримінальний процесуальний кодекс України також зобов'язує з'ясовувати ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння, що буде враховано під час вирішення питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності, наприклад, у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК України, ст. 285–288 КПК України) чи у

зв'язку з примиренням з потерпілим (ст. 46 КК України, ст. 468, 471 КПК України).

Відповідно до ст. 103 КК України, призначаючи покарання неповнолітньому, суд, крім обставин, передбачених у ст. 66–67 КК України, урахує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку й інші особливості особи неповнолітнього.

Тому під час розгляду кримінального провадження щодо неповнолітнього питання про його благополуччя має бути визначальним фактором; обмеження особистої свободи неповнолітнього повинно бути зведено до мінімуму, його застосовують виключно в разі, якщо особу визнано винною у вчиненні особливо тяжкого, тяжкого злочину проти іншої особи або в неодноразовому вчиненні схожих злочинів, а також за відсутності іншого відповідного заходу впливу. Щоб уникнути поміщення у виправні установи, компетентний орган влади повинен мати у своєму розпорядженні для вирішення справи широкий спектр заходів впливу ("Minimalni standartni", 1985).

Умови, що визначені КК України, і порядок здійснення кримінального процесуального провадження надають можливість максимально забезпечити дотримання викладених положень Пекінських правил і здійснювати кримінальне судочинство щодо неповнолітніх правопорушників на засадах максимальної гуманізації передбачених кримінально-правових заходів.

Зокрема, КК України передбачає правові підстави для звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування, частина яких поширюється виключно на неповнолітніх або ж має щодо них пільгові умови застосування, що в комплексі сприяє ширшому застосуванню до неповнолітнього форм кримінальної відповідальності, не пов'язаних із призначенням покарання або його відбуванням.

2017 року було засуджено 3088 неповнолітніх осіб, з яких лише 416 (13,5 %) засуджено до позбавлення волі на певний строк; із них 2021 особу (65 %) звільнено від покарання, 1639 осіб (53 %) – звільнено з випробуванням.

2018 року із загальної кількості засуджених осіб (2798) до позбавлення волі на певний строк засуджено лише 257, що становить 9 %, водночас, 1942 особи (майже 70 %) звільнено від покарання, з них 1471 (53 %) звільнено з випробуванням.

Отже, зазначене засвідчує дотримання рекомендацій, визначених міжнародно-правовими актами, що застосовують під час здійснення правосуддя стосовно неповнолітніх; у частині надання переваги таким санкціям і заходам, які можуть мати виховний вплив, а також сприяти відшкодуванню збитків, завданих правопорушенням, яке вчинила неповнолітня особа.

Наукова новизна

Наукова новизна статті полягає в удосконаленні підходів до визначення рівня, структури й динаміки злочинів, що вчиняють неповнолітні, а також загальних тенденцій призначення покарання та звільнення неповнолітніх осіб від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування.

Висновки

В Україні спостерігається тенденція до мінімізації застосування до неповнолітніх кримінальної відповідальності з реальним відбуванням призначеного судом покарання та під час відправлення правосуддя щодо неповнолітніх. Суди дотримуються основних правил, спрямованих на забезпечення балансу між інтересами суспільства та завданнями судочинства, з одного боку, й інтересами, особливими потребами та вразливістю неповнолітніх – з іншого, а також сприяння добробуту неповнолітнього під час вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності й дотримання принципу співрозмірності в призначенні неповнолітнім покарання та вирішенні питання про звільнення від відбування його.

Проаналізувавши рівень злочинності неповнолітніх за 2017–2018 роки, слід акцентувати увагу на таких тенденціях, які притаманні цьому різновиду злочинності протягом останніх двох років:

- констатовано мінімізацію застосування до неповнолітніх кримінальної відповідальності з реальним відбуванням призначеного судом покарання;

- визначено, що найпоширенішими злочинами, що вчиняють неповнолітні, залишаються злочини проти власності;

- висловлено припущення, що неповнолітні віком від 16-ти до 18 років учиняють більш тяжкі суспільно небезпечні діяння, ніж особи віком від 14-ти до 16 років;

- встановлено, що значною є ймовірність збереження тенденції, відповідно до якої злочинна активність неповнолітніх у віковій категорії 14–16 років є значно нижчою, ніж у віковій групі 16–18 років;

- аргументовано, що кількість неповнолітніх, які на момент учинення злочину були вихованцями з неповної сім'ї, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, може збільшуватися.

Проте основними з-поміж окреслених детермінант є незадовільні соціально-економічні умови життя населення, значна кількість безпритульних і бездоглядних дітей.

REFERENCES

- Astishina, T.V., Markelova, E.V., & Obgolg, I.A. (2013). Preduprejdenie policiei prestuplenii nesovershennoletnih [Police warning juvenile crime]. *Rossiiskoe policeiskoe pravo, Russian police law*, 1, 45-64. doi: <https://doi.org/10.7256/2306-4218.2013.1.762> [in Russian].
- Buharov, M.A. (2018). Profilaktika pravonarushenii i prestuplenii nesovershennoletnih cherez ih patrioticheskoe vospitanie [Prevention of offenses and crimes of minors through their patriotic education]. *Nauchnye tendencii: Yurisprudenciia, Scientific trends: Jurisprudence: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference* (pp. 4-5). SPb.: CNK MOAN. doi: <https://doi.org/10.18411/spc-20-01-2018-01> [in Russian].
- Kalman, O.H., Koziakov, I.M., & Kuts, V.M. (et al.). (2010). *Problemy protydyi zlochynnosti [Problems of counteraction to crime]*. O.H. Kalman (Ed.). Kharkiv: Nova soft [in Ukrainian].
- Minimalni standartni pravyla Orhanizatsii Obiednanykh Natsii, shcho stosuetsia vidpravlennia pravosuddia shchodo nepovnolitnikh vid 29 lystopada 1985 roku [United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice of 29 November 1985]. (n.d.). *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_211 [in Ukrainian].
- Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy "Zvit pro nepovnolitnykh zasudzhennykh za 2017 rik" vid 21 lystop. 2012 r. No. 153 [Order of the State Judicial Administration of Ukraine "Report on juvenile convicts for 2017" from November 21, 2012, No. 153]. (n.d.). *court.gov.ua*. Retrieved from https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_docs/8_2017.xlsx [in Ukrainian].
- Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy "Zvit pro nepovnolitnykh zasudzhennykh za 2018 rik" vid 21 lystop. 2012 r. No. 153 [Order of the State Judicial Administration of Ukraine "Report on juvenile convicts for 2018" from November 21, 2012, No. 153]. (n.d.). *court.gov.ua*. Retrieved from https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_docs/8_2017.xlsx [in Ukrainian].
- Ovsiannikov, V.A. (2018). Osobennosti ugovno-pravovoi politiki gosudarstva v preduprejdenii recidivnoi prestupnosti nesovershennoletnih [Features of the criminal law of the state in preventing recidivism of juvenile delinquency]. *Policeiskaia deiatelnost, Police activities*, 5, 67-71. doi: <https://doi.org/10.7256/2454-0692.2018.5.27747> [in Russian].
- Plisko, Ye. (2018). Orhanizatsiia osvitho-vykhovnoho protsesu nepovnolitnykh pravoporushnykh u spetsializovanykh ustanovakh protiahom druhoi polovyny XX stolittia [Organization of educational and educational process of juvenile offenders in specialized institutions during the second half of the twentieth century]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu, Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University*, 3(3), 75-84. doi: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2018-1-3-75-84> [in Russian].
- Popov, H.V., Mozghova, V.A., & Shevchenko, Ya.M. (et al.). (2014). *Protydiia zlochynnosti nepovnolitnykh v Ukraini (teoriia i praktyka) [Counteracting juvenile delinquency in Ukraine (theory and practice)]*. Kyiv: Nats. akad. prokuratury Ukrainy [in Ukrainian].
- Sergeeva, K.O. (2018). Osvobojdenie ot ugovnoi otvetstvennosti nesovershennoletnih [The release from criminal responsibility of minors. Scientific trends: jurisprudence]. *Nauchnye tendencii: Yurisprudenciia, Scientific trends: Jurisprudence: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference* (pp. 24-26). SPb.: CNK MOAN [in Russian].
- Shakun, V.I. (2018). Teoretychni pytannia vyznachennia osnovnykh terminiv u suchasni ukrainskii kryminolohii [Theoretical nutrition attribution of the main terms in such ukrainian criminology]. *Fundamentalni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti, Fundamental problems of criminal liability: Proceedings of the Scientific polylogue* (p. 208). Yu.V. Baulin, Yu.A. Ponomarenko (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- Spesivov, N.V. (2014). Pravo na spravdivoe sudebnoe razbiratelstvo i ego realizaciia pri proizvodstve po ugovnym delam s uchastiem nesovershennoletnih [The right to a fair trial and its implementation in criminal proceedings involving minors]. *Aktualnye problemy rossiiskogo prava, Actual problems of Russian law*, 5, 924-929. doi: <https://doi.org/10.7256/1994-1471.2014.5.10207> [in Russian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Астишина Т. В., Маркелова Е. В., Обгольц И. А. Предупреждение полицией преступлений несовершеннолетних. *Российское полицейское право*. 2013. № 1. С. 45–64. doi: <https://doi.org/10.7256/2306-4218.2013.1.762>.
- Бухаров М. А. Профилатика правонарушений и преступлений несовершеннолетних через их патриотическое воспитание. *Научные тенденции: Юриспруденция: материалы XI Междунар. науч.-практ. конф.* (СПб., 20 янв. 2018 г.). СПб.: ЦНК МОАН, 2018. С. 4–5. doi: <https://doi.org/10.18411/spc-20-01-2018-01>.
- Проблеми протидії злочинності: підручник / [О. Г. Кальман, І. М. Козьяков, В. М. Куц та ін.] ; за ред. О. Г. Кальмана. Харків: Нова софт, 2010. С. 292.
- Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх від 29 листопада 1985 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_211.
- Звіт про неповнолітніх засуджених за 2017 рік: наказ Держ. суд. адмін. України від 21 листоп. 2012 р. № 153. URL: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_docs/8_2017.xlsx.
- Звіт про неповнолітніх засуджених за 2018 рік: наказ Держ. суд. адмін. України від 21 листоп. 2012 р. № 153. URL: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_docs/8_2017.xlsx.
- Овсянников В. А. Особенности уголовно-правовой политики государства в предупреждении рецидивной преступности несовершеннолетних. *Полицейская деятельность*. 2018. № 5. С. 67–71. doi: <https://doi.org/10.7256/2454-0692.2018.5.27747>.

- Пліско Є. Організація освітньо-виховного процесу неповнолітніх правопорушників у спеціалізованих установах протягом другої половини XX століття. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2018. Вип. 3. Т. 3. С. 75–84. (Серія «Педагогічні науки»). doi: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2018-1-3-75-84>.
- Протидія злочинності неповнолітніх в Україні (теорія і практика) : наук.-практ. посіб. / [Г. В. Попов, В. А. Мозгова, Я. М. Шевченко та ін.]. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 230 с.
- Сергеева К. О. Освобождение от уголовной ответственности несовершеннолетних. *Научные тенденции: Юриспруденция* : материалы XI Междунар. науч.-практ. конф. (СПб., 20 янв. 2018 г.). СПб. : ЦНК МОАИ, 2018. С. 24–26. doi: <https://doi.org/10.18411/spc-20-03-2018-06>.
- Шакур В. І. Теоретичні питання визначення основних термінів у сучасній українській кримінології. *Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності* : матеріали наук. полілогу (Харків, 7 верес. 2018 р.) / упоряд.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко. Харків : Право, 2018. 208 с.
- Спесивов Н. В. Право на справедливое судебное разбирательство и его реализация при производстве по уголовным делам с участием несовершеннолетних. *Актуальные проблемы российского права*. 2014. № 5. С. 924–929. doi: <https://doi.org/10.7256/1994-1471.2014.5.10207>.

Стаття надійшла до редколегії 30.11.2018

Lisova N. – Ph.D in Law, Associate Professor, Head of the Department of Organization and Coordination of Scientific Work Management Organizational and Analytical Provision and Control of the National Academy of Public Prosecutor of Ukraine, Kyiv, Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4410-6662>

Problematic Aspects of Juvenile Delinquency

*The purpose of the article is to analyze level, structure and dynamics of crimes committed by juveniles, as well as his or her sentencing and release from criminal liability, punishment or serve the sentence according to the results of judicial statistics of 2017–2018 years. **Methodology.** The methodological toolkit was chosen due to the set purpose, the specifics of the object and subject of the study. The following methods of cognition have been used: method of the systematic analysis of legal norms – to compare the rules for the release of juveniles from punishment and serve the sentence; for the systematization of the types of release of juveniles from punishment and serve the sentence; statistical – for the analysis of judicial statistics and other statistical information in order to substantiate certain conclusions. **Scientific novelty** is to improve the theoretical understanding of the content of the level, structure and dynamics of crimes committed by juveniles, and also general tendencies in sentencing and release from criminal liability, punishment or serve the sentence. **Conclusions.** According to the analysis of judicial statistics for 2017–2018, it was ascertained that in Ukraine, in the administration of juvenile justice, the recommendations set forth in international legal instruments applicable in the administration of juvenile justice in respect of the granting of benefits to such sanctions and measures that may have an educational effect, as well as to compensate for the damage caused by an offense committed by a minor, shall be taken into account.*

Keywords: crime; minor; punishment; release; criminal liability; crime dynamics; crime prevention.